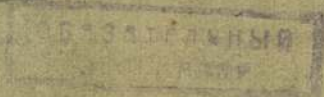

MƏZİT ŞAFURİ

BASNƏLƏR HƏM ŞİŖBƏRDƏR

ƏFƏ BAŞGOSİZDAT 1940

27113

M. QAFURI

BASNƏLAR
HƏM
ŞİŖBƏRDAR

24/13

B A Ş G Ü S T İ Z D A T
SAFALAR-İŞÇİLER QURULTAYI SEKTÖRÜ
1990-1990

Javariy redaktor: *Oj. Ofumər*.
Texredaktor: *R. Rəximov*
Korrektor: *T. Ərahimova*

Nəşr qıl virelde 16. 9. 39. Bəşr qıl qıl qıl 161239 Başqlavlit vəkile N 15717
Qaqıd 60×92 1/16. Kıləme 2/14. Tabaq. Tabaqta 33920 xəref. Zakaz № 2643.
Tiraz 3000

“Oktəbr” natskь” tipografiah, Əfə, Volodarski 2.

SINERTKƏ MENƏN QYMƏRTQA

Sinertkə jəj bujə şatlıq menən ytkərdə kəndərdə,
Havalar saf, yləndər səskələngən, saxralar jəmle.
Ebə kəndər, əder əj var, aşajın tili ədəqtar mul.
Əderdə aşaj, əderdə esə, əder əjdə tora bit ul.
Utep kəndər, jetep kəddər, havalar halqınajqas ta
Bəna sinertkə nişərgə belə almaj aptərap, şaşqan.
Yləndər şindelər, harqajdırlar, inde qarın astı;
Həvəqləq menən aslıqtan yler kəndər jaqınlaştı.
Qəzəp nəq qarnı asqas, kырsehe qымəртqаqа vаrdı.
— „Mine tujdır, jəj əjdə urın birhənə zinhar!...“ ti
Tine qымəртqа: „Əj axmaq! Jərəjhən jəj bujə hajrap,
Qatı halqın kilerdə belməneime jəj kənə ədəraq?..
„Bəgən aşarına var“—tip vajımhıd buşqa jərəməjdər.
Jəj kən, qulda forsət var vaqət qəşləq əderləjdər.

* *
*

Aqıllırlar vaqıtında eşləj eşte.
Sinertkələj tik jərəməv tejeşle.

BESƏJ MENƏN SƏSQANDAR

Bəna ber jəş kənə səsqaп
Əlkən səsqaпqа vаrqаn, ti,
Təbə vətкən, xələ kitкən,
Ude tamam aqarqan, ti.
„Ni vuldı, nəmə kырdeп?“
Tip qavat-qavat horaj qartı,
Tege səsqaп da qırqıvıdan
Qavat-qavat qaraj artın.

„Бына, вәт... нәмә!“ ti дә
 Нуҗен тамам итә алмай,
 Оҗәзәр қурьққанлыҡынан ул
 Тора урнында қудәлмай.
 Бер аҗ торғас: „иҗеттенме?
 Бесәј бит батша булған!“ ti;
 Јәқни ошо көндән алып
 Был донјаға бесәј хан“ ti.
 Бынь иҗеткәс тә қарт сәсқан
 Кереҗте сара едләргә.
 Оҗақыл ја иһә қевәт менән
 Донјань тигедләргә.
 „Нуҗыҗтан ваҗқа his мөмкин
 Тугел“ tip беркетер уҗды,
 Қул аҗтында тора торған
 Бөтә қәскәрдәрен јыҗды.

II

Қылып төрлә кәңәш, аҗақ,
 Нуҗыҗ асмақсы булдылар.
 Бесәј тәхтен јемермәксе
 Булып, бергә јыҗдылар.
 Бесәј һидәнмәј торғанда,
 Нөзүм итмәк булып бергә,
 Қара сәвкә кебек сәсқан
 Китә „мејес ваҗ“ тигән јергә.
 Баралар. Қырәләр unda:
 Бесәј қарар тора јалт-јолт.
 Бына қысқыра сәсқандар:
 „Анаsusqa бесәј, tot, tot!..
 Қарар tik ултыра бесәј,
 Тавыҗқа his ибе китмәј;
 Қаја қурқып тигән нәмә,
 Қолақ, қојроқ та һелкетмәј.
 Nisә мен булһалар да
 Қурқалар җул, берһе лә бармай,
 Bere-berһенә: „Һин бар!“ ti,
 Tege әјтә: „Уҗен бар!“ ti.
 Nigәлер, tik тора торғас,

Besəj qojroqto helkette.
 Dəvər-şatır vıl səsqandar
 Barı yđ urnına kitte.
 Ber addan beldele, ular:
 Ber iptəştəre juq bulqan,
 Timək şul arala unı
 Javız batşa totop qaloqan.
 Ber-berehen qılıp şeltə,
 Tidər: „Hin, mut, elek qastın!
 Bytəndər ylhə ylhendər,
 Ydende qotqarın dərten!“ .

III

Utə kəndər, besəj səsqañ aşaj,
 Ber kən qarap jatmaj.
 Besəj haman idə birgəs,
 Vıl səsqandarqa aş batmaj.
 Şulaj donjala xəsrət menən
 Kən kyrələr xəlhəddər
 Tamam qaziz bulıp,
 His ber sara tapmaj qunar kyddər.

IV

Bara torqas besəj səsqañ
 Totovdı la avırhındı,
 Ədər it, maj qujıloqan jergə
 Ber kəndə varıp qundı.
 Şulaj hər kən də it, majdı
 Varıp aşar jata xəthəd,
 Totop torahı la juq bit,
 Vıl eş vigerək tə mixnəthəd.
 Bara torqas, besəjdən
 Vıl xıjanatın xıza hiddə:
 „Minen ikmək tə tođ xaqın
 Belə almanı vıl qomhođ...“ ti.
 Ike-əs tapqır totoldo

Bıl besəj, xıza hamı tydđe.
Bışense qat totolqas ta
Besəjden muşnıñ öddö.

* *
*

Şulaj, durı, donjala bık
Tərleşə bula ikən kəstər,
Qjaziz bulqan keşelərden
Qyzəl bulıp kita eştər.

İŞƏK

Bar ikən ver keşenen jalqıd işək.
Başına yıl keşenen təstə iğər:
Qalaqa varır qajtv ujb menən
Sıqır kitte işəgenə nəmə tejər.
Jəjge kən. Əltərenəqoş təşər,
Baralar jul vujnsa janır, vəcər.
Xuzanın tele qoror, avıd kirkəs.
Uylan xəl jıjırqa saf hıv esep.
İşəkten də hıvhav tamam jette.
Ber adım alqa atlarqa xəle vətte.
İşəkten hıvhaqanın xuzə veler,
Aqın hıvqa huqarırqa alır kitte.
Sıltırar aqır jatqan saf hıv tapır.
İşəkten tedgenenən hıvqa tartır.
Hıvqa inmət əsən işək artqa tarta.
Tartışa torqas işək jergə jattır.
Xuzahı hıvqa inderer əsən huqa;
Jaqın da ajaq vətəmaj işək hıvqa.
Xuzanın tartıvına qarşılanır,
Kereşte ajaq terər tartışırqa.
İşək ujlaj: „Yıl mine hıv eserergə
Tigən bulır ujlaj hıvqa təşərgə.
Nisek tə mine hıvda yltərgə,
Şulaj bulqas, aqım hıvqa nik inərgə?..
Tartqan hajın işək haman artqa sikte,
„Eserməj qalmamın...“ tip xuzə ysekte.
Kəsənər ısn kəs menən tarta torqas.
Ədəldə tedgen, xuzə hıvqa təstə.
Tora halır işək kitte qırqa atlar;
Ylə jadır xuzə sıqtı hıvdan saq-saq.
Nadanlıq, qarşılıq səvəbenən
Hıvhaqan kəje kitte işək axmaq!..

BABAJ MENƏN AJYV

Ajyv menən babaj ver jyl
lkəvlər səstələr şalqan.
Uñer jetkəs vyl şalqandar,
Qar urtaqlar vylev qalqan.
Babaj əjtkən: „Hın al japraqtarın,
Tamyrdağın alırmın min“.
Ajyv, jarar, tigən,
Riza vulyr, japraqtarın alqan.
Ikense jyl, şulaj uq bergə-bergə
Səstələr vojdaj.
Beşer vojdaj, ırgı vaqıt
Jaqlaşqas tıne babaj:
— „Kil iptəşem, ajyv!
Bojdaj tamam beşkən, ni tihen hın?
Bıl jyl tamyrın hın al inde,
Başaqtarın alırmın min...“
Ajyv, utkən jyl aldanqas,
Bıl jyl aldanmajım min,—tip,
Tıne: „Tamyrdı alajım min,
Başaqtarın qına al inde hın“.
Riza vulyr ajyv tamyrın,
Babaj gel başaqtarın aldı,
Ajyv axmaq ike jyl da
Aqıllı qarttan aldandı.
Şulaj uq vyl, keşələr dı,
Ajyvda oqşaqandar var.
Jaman, jaqş arahın
Belməgən, ajymaqandar var.
Keşegə fajdalı eşte

Zarar tip ujlaoqandar bar.
Zararlı eŝte l  fajdalı tip
 jtk n na dandar bar.

IKE QAD MENƏN TƏLMƏRJEN

Bar ine ber kyl, tirə-jaqında had
Tora ine vnda təlmərjen həm ike qad.
Dur bulp torđo vlar bergə-bergə.
Bara torqas bulp kitte kəndər ajađ.
Kəndən-kən henə kylden hvy jergə,
Qadđarqa unajhəđlandə jəđərgə.
Ike qad: „Kitməj bulmať vyl jerđən“ tip,
Kildelər təlmərejəngə kyreşərgə.
Tinelər: „Jaqlaşť hvy vətərgə,
Məzvyr bulđq inde vyl jerđən kitergə“.
Təlmərjen də: „Hvyhəđ min də tora almajyn
Inde hun, ulaj bulqas, min nişləjem?
„Məmkın tygel kən kyrevem hvyhəđ jerdə.
Kil zinhar! Alhaqьdsь mine bergə!“
Ike qad: „Jaraj ulaj bulha“ tigəs,
Təlmərjen əjtte: „Jul varmь kytəregerə?“
— „Ber sьvьqтьn ikeved ike jaq vaşьnan
Kytəregered, hin teşlərhen urtahьnan.
Bedde kyrep, keşelər qəzəplənə qalha,
Haqlanьrьhьn avьđ asьp həjləşevđən“.
Həm sьvьqть təlmərjen teşlər aldə,
Qadđar da bik juqarь osop mende.
— „Qadđardьn urtahьnda təlmərjen!“ tip
Qarap torqan vətə keşə qəzəplənde.
Kyrgən ber keşə ese qatьp kəldə,
Təlmərjen keşelər kələven belde.
— „Kyđeged sьqhьn, keşelər!..“ tip əjtmək bulp
Avьđьn asqan ine jьqьlp təşəp ylde.

TAVYQ MENƏN ƏJRƏK

Ber tavyq ber əjrək menən bergə torop,
Ber qurala bergə aşar, bergə jөрөр,
Bara torqas ber-verehenə dublaştylar,
Berhe-verhen tuqan tәblә jaqyn kyrep.

Əjrək bara kən hajyn ber kyl vujьna,
Unan qajtqas jortta jөрөj kən vujьna.
Tavyq ejdә janqьd torop qalqan saqta,
Tәrlә kynelhedlek tәsә vit uьjьna.

Ber kәndә tine tavyq: „Tuqanqajьm!
Qajda varьp qajtahьn hin hәр kән hajyn?
Minә vьnda janqьd torov bik kynelhed.
Hindән vaşqa torop his tә jәм tapmajьm.“
Tine əjrək: „Baramьn min hәр kән kylgә:
Kylda jөрhәм rәxәt vula bik kynelgә.
Unda min jөdәм, sumam, qaqьnamьn,
Tađaramьn, maturlanam jөdөp kylda“.

Tavyq horaj: „Ul matur kyl qajhь jerdә?
Bьqa tiklem nik әjtmәnen minә ber dә?
Min dә varьp, rәxәtlәnep jөрөр inem.
Jөdөp, sumьp uьnar inek bergә-vergә“.

Əjrək әjtә: „Baram tihән jaraj, bik xuş,
Nik varmaḥqa, minen tәblә yk hin dә ber qoş.“

Jədəp, sum̃p, j̃ṽñp, taɖaɖp qaj̃t̃h̃n
Kən vuj̃nsa vikl̃ñp tik torqans̃ vus̃“.

Kittel̃ vylar kylg̃a irtyk torop,
Taṽq vara jəd̃ər ɐs̃n plan qorop.
Bar̃v meñn ɐjr̃k kylg̃a t̃ɐɐp kitte,
Sum̃p-sum̃p j̃ñn j̃va vaɖ̃n vorop.
— Ni qaraj̃h̃n? Əjd̃a inde hin d̃a t̃ɐɐ.—ti
ɖulaj̃ tig̃s, taṽq h̃ṽq̃a bar̃p t̃ɐt̃ɐ.
T̃ɐɐv meñn taṽq h̃ṽq̃a vata vaɖ̃lap,
Ixt̃ej̃arh̃ɖ, vaj̃taq q̃na h̃ṽ d̃a este.

S̃q̃q̃q̃a it̃a, yd̃e haman kit̃a esk̃a,
Ajaq̃ j̃etm̃aj torqan t̃ər̃nlekk̃a.
Əjr̃k t̃a iɖ̃e kitep qarap tora,
Jaq̃n duɖ̃s̃ d̃usar bul̃qas ṽndaj̃ ɐšk̃a.
Taṽq m̃ɐ̃ken ylm̃ɐ̃ ɐs̃n savaland̃,
J̃neñn ɐmet ɐɖ̃ɖ̃, ɖ̃aziz qald̃.*)
Jaraj̃ ɐle ɖul vaq̃tta ver̃v kyrep,
Q̃ɖ̃q̃añp, vyl taṽq̃t̃ t̃ɐɐp ald̃.

Taṽq ɐjg̃a qaj̃t̃p inde k̃esk̃a-k̃esk̃a
Q̃ɖ̃ɖ̃t̃t̃n t̃ɐ̃ h̃ṽ tul̃qan bul̃qas esk̃a.
Yk̃ende vat̃s̃s̃l̃q it̃k̃əñña
Qul̃nan kilm̃aj torqan ṽndaj̃ ɐšk̃a...

K̃ɐɐ art̃nan ɐj̃r̃h̃n d̃a ṽlep ɐj̃r,
Ej̃r̃eṽɖ̃n ɖul vaq̃tta faj̃ɖa tej̃r.
Bel̃m̃aj̃ns̃a, tik ɐj̃r̃ep jul̃q̃a s̃q̃han,
Ax̃ɐyla jañqan ut̃q̃a ɐs̃n k̃ej̃r.

*) Q̃ a z i z q a l ɐ v — art̃rap, k̃ɐsh̃ɖ ṽl̃p q̃al̃v.

HARЬQTЬ KEM AŞAQJAN?

Ber avsynь ber harьqь qьrда qalqan,
Edlär tә tapmaqandar—ul juqalqan.
Ber-ike kәn yter kitkәs, beđdeң avsy:
„Byre aşaqjan harьqь“ tip хәвәр alqan.

Byнь işetkәs, avsy sikheđ asьvlandь,
Jьrtqьstarđьn byl ešenә kәjdә, jandь.
„Harьqьn ysen almaj qalmamьn!..“ tip,
Janvardarqә oşolaj tip хәвәр haldь:
„Qьdқanьp tora inem yđem heđde,
Asьvlanham, qaldьrmamьn his beregedde.
Harьqьmьdь kem aşaqjan bulha, şunь
Talap itәm minә totop birevegedde!.. “

Avsynь urmanda belә hәр ber janvar
Byl хәвәрде işetkәs tә tan qaldьlar. *)
„Avsynь tiđerәk riza itәjek“ tip,
Kәңәş ešen ber urnqә jьjьldьlar.

Tәlkә jađa, byre unda predsedatel';
Byre hyđ başlap әjtte: „Byl nindәj eş?
Avsynьn harьqьn kem aşanь?

*) T a n q a l ь v—qәzәrlәner, iё kiter qalьv.

Tanmajynsa oşo jerdä äjtev tejes!
 Şul eş ösөн сақырдым мин ында һедде,
 Асыланһа авсы қығыр бөтәведде.
 Кем аһаһа, җуны бирер қотолажық,
 Туғрылыҡтан айырмағым үдегедде...”

Elek ыyre үде: „Аһаманым“, —тине, танды.
 Төлкө 1ә туғрылығым һөйләр алды.
 Бөтә җыртғыс үд-үддәрен ақланьлар.
 Бер җақ ситтә җыртғыс тыгел қуҗан қалды.

Ыyre әйтте: „Ситтә тороп җаңғым үден,
 Қарақтың кыде төһлә ике кыден.
 Нарықты аһаған кеһе һин тыгелме?
 Әйтер қал, ында килер, әйтер һыден!“

Qujan meňken qurqywnan qaltıranı.
„Aşavı min tygel“ tip saq ajta aldy.
Şikle keşe tēble genā javap birgēs,
Bēta jırtqı: „Aşavı şul!“—tip hēran baldı.

Qujan his ber vaqıtta la aşamaj it...
Ajta almanı: „Aşavı min tygel his“—tip.
Byre ajtte: „Harıq aşap jergēn keşe
Oşo ikēn, kiltiregeđ wajlārgā jep!“
Şul minutta əllā qajdan jep taptılar,
Qujandın tuıynına jep taqtılar.
„Javızlıqtın jazahın kyr inde“—tip
Avsının avynına ođattılar.

Byre tēble jırtqıstarqā kın wıl donja,
Hər qajda la idēv kyrer meňken qujan.
Zararlı keşe wulır kyrenērhen,
Başqalarqā itmähēñ dā his ber zıjan.

IKE SEBEN

Ber ygeđ k n buj nsa h r p havan,
Ауыла qajtyr kil  kisk  tavan.
Ygeđden m g đ n  qunyr kilg n
Ber seveng  ver tany  osoraqan.
Tany   ul vaqytta byn  kyrep:
— Kydem  kyrenm nen k n buj nsa,
Qajdan qajtyr kil hen hin?—tip horaqan.
Tege seven erel ner byda qarap,
Durlanyr, tamaq qygyr birg n javap:
— K n buj  havan h r p, agyr kil m,
Vaqythyđ j r m   le bimazalap!*)

* *

H jl  h n seven t  l  ke e men n,
Maqtanyr e l m g n e e men n.
K n kyrg n ke el r kyp byl donjala
Seven kevek ba qalardy n k s  men n.

*) B i m a z a l a p—borsop, m       p tig n m       .

BALBQTAR MENƏN QƏBLA

Taraldı tirə-jaqqa jadqı taşv,
Bı taşqından torop qaldı ber adı hıv.
Kyger kydgə bı hıv ber keskenə kyl,
Tirə-jaqı bətnəj qomlo ber syl.
Oşo hıvda torop qalqan balbqtar,
Taşqın qəbla tigən jəmhed xalbqtar.
Balbqtar bəthe ujnaj qojaşta,
Tegə qəbla la ujnaj jərəj ahta.
Haman bolqaj, qarap tik kenə jatmaj,
Balbqtar qəblanı his ber jaratmaj.
Jəder qaldı balbqtar oşo eştən,
Bara torqas jıyldılar kənəşkə.
Kənəştən hun kilende şul qararqa:
Bı kyldən qəblanı kəslər qıvıqqa.
Bı tapşırıldı arıy vəkilgə,
Tinelər: „Kithen ul ber başqa kylgə“.
His tuqtavhıd vəkil qəblaqa vardı,
Asıq itər əjtte uqa qarardı:
Tine: „Kydgə kyrenmə, jərəmə bolqar,
Bytən jerdən unajlı ber ırın tap!
Ajaqtarın itə saf hıvdı bısraq
Bı bısraqtan jərəjbənd inde saq-saq“.
Qəbla əjtte: „Savır it! Bik aşqma,
Javızlıq itmə, juldan sitkə sıqma.
Minə jaraj bı hıv da, min bit ərhed,
Nasar bulha bı hıv, hed kiterheged“.
Tine lə qul-ajaqın nıqlı bolqar,
Şılr kitte juramal hıvdı bolqar.
Timək qəbla balbqtarqa qarıştı,

Был естан кып балыктар уюга төстө.
Балыктар қазиз булды, сара бетте,
Кәпәш, қарар, варь la jelgә kitte.
Балыктар тондоралар, қыҭла болқай,
Утеп kitte нисә адна, нисә ај.
Давам итә һаман да болқатында,
Балыктардан көлөп, аҭта јатында.
Бьна бер көн балықсы был соқорқа,
Балыктарқа килтереп һалды мурда.
Теге қыҭла килеп мурданы кырды.
Был нә һуң? — тәп јөдөр варды la inde.
Адапланьр уюга inde inevgә.
Есе иркен tygel ikән јөрөvgә.
Сьога алмај, мурдала ul адашты.
Килеп иңгән ишек јуқ, қайда қасты?
Тава алманы ul his бер сьоғыр јер,
Бер ад торқас, килеп јетте теге ир.
Балық јуқ мурдала, қыҭлаога вақты,
— Бьнь нисләјем? — тине, јергә атты.
Қоро јердә тырьдап итә шап-шап,
Бьнь кыргән балыктар бөтәһе шат.
Тырьдап қыҭла үлгәс, кыл да тондо,
Балыктардын да ььнлар кынле тынды.
Бьна килде ььларога ваҭқа тормош.
Тыньслықта утә һәм јәј менән қыҭ.
Қыҭла төҭлө bedдә јуқты болқатывсь.
Ut һалып, аҭтан қотортот јатывсь.
Тыньс јатқан қымьртқаньн tymгәгенә
Тажәк тыҭыр туддывсь, қидојатывсь?
Јуқты bedдә қыҭ һалывсь сај јылоаога,
Бодоқлоқ таратывсь был donјаога.
His бер вақтыта ььнлық аҭта тороп қалмаҭ —
Улар да елөгөрдәр бер мурдаога.

KƏZƏ MENƏN TÖLKƏ

His itəpheed hıvhaqandar
Ber vaqıt tölke, kəzə.
Ber esem də hıv tavalmaj,
Belməjdər nişlərgə lə.

Edləj torqas itke,
taşlanqan qojono tapırlar.
„Bik tərənme, hıv vartmı?“
tip qojodq vaqırlar.

Bik tərən tygel, hıv var.
Buldu bit, — tidər telək.
— Inde hun nişlərgə bedgə?
Hıv alırdq juq kynəkl.

Tölke (ber xəjlə menənder)
Hikerep təşə lə. hıv esə;
Tölke artınan kəzə lə
Dəp itep hikerep təşə.

Hər ikəvhe hıvda qandılar,
Kərəkməj inde hıv.
Hıv menən eş vətəmj bit,
Məmkın tygel vınan səqıv.

Təlke əjtte: „Əj kəzə!
Ajaq-yrə vaf̄ hin elek;
Min s̄qar̄ym̄n hine
Ydem elek hikerep menep.

Kəzə hyd̄hed̄ vaf̄t̄,
Təlke ɵ̄tənə hikerep menə,
Kəzə ɵ̄tənən hikerde
Jaqt̄ donja ɵ̄tənə.

„Inde dūf̄ mine s̄qar!“ —
Tip tilmerep kəzə kətə.
Təlke: „Əj axmaq kəzə!“
Ti d̄ə qojo jan̄nan kitə.

MAJMYL MENƏN KYÐLEKTƏR

Qajdandyr  s-dyr  ky lek majmyl tap ,
Ber-ikehen qojroqona ted p taqt .
Ky lekt r n  berhen j  k j, berhen jalaj,
Ber vhen ba  osona quj r jatt .

Fajda juq j  k h  la, jalaha la,
K r k qaj jeren  quj r qaraha la,
Majmylqa ky lekt r his fajda itm ne,
Ke el rg  byl ky lekt r jaraha la.

Majmyl  jtte: „Fajda juqt r byl ky lekt n,
Jyl r r byjalanan fajda k tk n.
„Nasar ky dg  ky lek jaq  “ tid r inc
Biger k t  aldaq   ik n byn   jtk n!“
Hikerep urn nan majmyl tord ,
Ky lekt r n  var n jerg  olaqt rd ,
Ta lav men n ta qa t   r vat ld lar.
 ulaj it r ky lekt r n  var n q rd .

KƏZƏ TƏKƏNE MENƏN KƏDGƏ

Ber təkə uram bujlap gizep* jərənə.
Jərəj torqas, jərminkəgə varıp inde,
Arlı-birle qəvylərləp jərəj torqas,
Həjər qujqan qəzər dır ber kədgə kyrde.

Kədgənən qarşılına varıp tordo,
Kədgələ yde təhlə təkə kyrde,
„Şikhed hədəşev karək“ tiep
Başın ber kytərde, ber təşərdə.

Kədgəgə qarap tora kyden almaj,
 Jelkenə, tik tora almaj, sɔdaşa almaj:
 БЫ quđqalha, tege təkə lə quđqala,
 Quđqalmaha, tege təkə lə quđqalmaj.

Асынь urnына tamam jette,
 Bik ньqlap hədəşərgə hyđ berkette.
 Kədgələ qarap torqan doşmanьна
 Kəsə menən hədər əsən artqa sikte.
 Təkənen kəslələgən inde qaral..
 Hədəm tip đur kədgəgə tavan bara.
 Ajaq-yrə baťa birep hədgən ine.
 Đur kədgə buldə şunda uq selpəramə..

JELƏK MENƏN ALMA AQAŞY

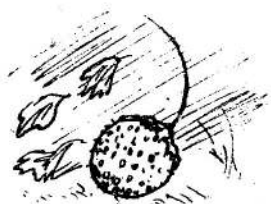
Ike-əs jyllyq qyna alma aqasy jannda
Ber jelək yʔte,
Ošo jadʔa səskə atty,
Ber ajʔan huq tamam beşte.

Ošo bik aʔ vaqyʔta
Byl jelək allandy, ballandy,
Matur kəndərdə kəngə qarşy
Jaltlap ut kevek jandy.

Jelək kyrə yʔdendə byl
Qyʔylyqy, maturlyqy,
Kyrə alma aqasynda
Jeteşhedlek tə xurlyqy.
Qarap alma aqasyňa əjtte:
— Əj, bik jaqyn kvrşem!
Yʔəhen ver nisə jyldar,
Haman da juq hinen jemeşen.
Min yʔtem, səskə attym
Həm jemeşləndem ike ajʔa,
Torahyn ver nisə jyldar,
Hiyə byl ʔur vəxet qajda?

Tine alma aqasy: Əj, jelək!
Bel kemdə kəmselek:
Ike-əs ajʔa jemeşlənhən,
Hinen vəxetən də əs kənlək.

Hinen, tɵ̃lɵ ike ajda
Bɵ̃tɵnlɵjgə vɵ̃tɵp qalman;
Ỹfərmen ver nisə jylɔar;
Bul̃r hər jyl haj̃n alman.
Oɔaɔ ta ytməne şunan qat̃
Jamq̃yl̃ jəl ihte,
Oşo jelgə s̃ɔɔaj almaj
Jelək jergə aṽp tɵ̃tɵ.

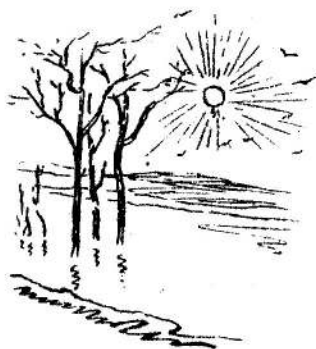
JAD BAŞLANIV

Qojaşın qıdıvı arta,
Kən ocaja həm jıvı başlaj.
Jrep qar, əc tyvəhenən
Berəmlər tamsılaj başlaj.

Jıvı arta, bətə qardar,
Qojaş qıdıvı hamən arta.
İnəhe kilməj əjgə his.
Matur jaddı kynel tarta.
Bətə məxlyq belə jad
Jətkənən, şatlanalar ıynlar,
Jərəj baq-baq tiep əjrək,
Sıqə qad tısqə qanqıldar.
Bətə qardar, aqa voddar,
Taşy hıvdar, tula kyldər.
Bətə jər nurlana başlaj,
Qarahan saqla kyddər.

Kygərə, jəşərə verdəm
Avıl əjlənəhe qırdar.
Kilep tulqan bula şunda
Qəzəp kyp tərle qoş-qorttar.

Matur qırgə sıqəp jərən,
Kyrep ver də tıjəp bulmaj.
Hıjə, attar varə şattar,
Ulardı his tıjəp bulmaj.

JƏJ

Təndər qəbqara
 Kəndər ocaja,
 Qojaş bik irtə
 Səqəp hun vaja.
 Jərdər jəşərə.
 Yləndər ybə,
 Irtə, kis jergə
 Matur ɤsəq təşə.
 Səqa bolottar,
 Java jamqərdar.
 Ybə igəndər,
 Jəmlənə qərdar.
 Keşələr menən
 Başvədar tula,
 Qərda eşləve
 Kynelle vula.
 Bik rəxət eşləp
 Jəregən saqənda,
 Qoştər hajrajdar
 Tırə-jaqənda.
 Matur bit vɤl—jəj
 Beləmhen, vala?
 Jəjdən ytkəne
 Hidəlməj qala.

JADOQJ QOJAŞ

Jaltıraj irtə yk qojaş, hər ber ırında balqıj nur,
Qapıaj urmandardı, qırđardı bətenləj jaqtı nur.
Jənlənə jerdəge bəte nəmələr, ısn jənlənə,
Kən vıjnsa đur qojaş nurı səsə jergə tava.
Bıl vaqıtta bəte məxlyqtərde *) đur şatlıq vafə.
Qışqı halqınlıq bıl jerdə tormaj, ul sitkə qasa.
Donjaqa qajđandır inde... bık đur irkenlek kilə,
Jadoqj şatlıqtan, məturlıqtan xalıq ıjnaı, kələ.
Balalar tuqtar havaqtan, irken-irken ıjnaıđar
Jadoqj qojaştı nurınan kən vıjnsa tıjmaıđar.

JETLE GÖL

Kıp yləndər urtahında
Ybte ber xuş jette göl,
Oşo göl sittən qaravqa
Bık mətur həm đur tygel.

Jeldər ıbhə helkenə bıl göl,
Səsə xuş jettären,
Aıqıj xuşvıj jettäre
Kəndəddären həm kistären.

*) M ə x l y q — jənlek, janvar.

UMARTA QORTO

Umarta qorto, jəj kənəndə
Səskələrdən bal jəja.
Qəşqa inhə, qəş bujənsa,
Umartahənda xəl jəja.

Hər bərə ydənə tejeş
Eşte jerenə jetkerə,
Berehe osa bal edləp,
Berehe bal menən inə.

Vaqtə menən eşləjdər,
His bər minut tik jətmajdər.
Bik qədbəv eş vaqtə bulqas,
Tik torop jəm tapmajdər.

QOŞTAR QAJTTYLAR

Jađ bulыр, kəndər jylypqas.
Taşty həvdat, jylyqalar.
Kəđ kənə kitkən matur
Qoştar taqь la qajttylar.

Ytkərep unda odon qəşty.
Həən-hav kildelər,
Bedgə qəştyн ytkənen,
Jađ jetkənen belderdelər.

Ul matur qoştar həjələr
Bedde, ьsyn duřtar ular,
Jəj kənə bedgə qunaq
Bulqan „qunaq qoştar“ ular.
Aqidel, Dim, Aşqadardar-
đyn vujьnda jajlaşыр
Jəmlə jəjde ytkərərdər
Jəj vujьnsa hajraşыр.
Bedden ildər bik matur
Həm bik kynellegə kyrə,
Kəđ kənə kitkən ьь! qoştar
Jađ kənə taqь kilə.

UĐAL BALALAR

Balalar mēndelər
Aqas ьaşьna,
Jettelər ular
Qoşton ojahьna.

Ojalaqъ qoş
Qurqъ, qoto osto;
Totmahъndar tip
Pъrlap sitkә osto.

Şulaj itep, ular
Qoşto qurqъttılar,
Ojahъn tuđđъr,
Tar-mar ittelәr.
Qoş meъken, ilap,
Sittә ultъra,
— Nik ulaj itәheged?
Tier qъsqъra.

Ojahъn tuđđъr,
Tar-mar kilterep,
Balalar kittelәr
Qoşto qurqъtъr.

Qoş qaldъ ilap.
Nişlәrgә belmәj,
Oja janъnan
Kitkehe kilmәj.

URMAN

Tedelep yǵkən tərle đur aqastar
Yǵe matur, yǵe qurqǵnǵs.
Jəşel xəftə kevek japraqtarǵ
Qaj vaqıtta tora tǵp-tǵnǵs.
Qaj vaqıtta şavlaj oşo urman,
Qurqǵnǵsǵ tavnǵs sǵqarǵp.
Kyrenə kyǵǵə tǵphəđ dinged kevek,
Ingən keşe kitə juqalǵp.
Əkren iǵkən jǵnǵ, jomoşaq jeldə
Japraqtarǵ ber-verhen qaqa,
Leper-leper itep jelberdəşep,
Təmle jeǵtər hivə donjaqa.

AT MENƏN ET

Kən səqır-səqmañ havanqa kitkən at,
Jer hərəp qajttı avılda ul qavat.

Bik kyp eşləp, tirləgən, beşkən tamam,
Qarnı asqan, bik iñərheñ hıvhaqan.

Ul, şulaj eşləp, arıp qajtıp inə,
Şul vaqıtta qarşılqa Aqvaj kilə.

At janında şatlanır Aqvaj jərəj,
Jəgərə ul at janında ber arı la ber bire.

Gyjə ul atqa jardam itməkse bula
„Rəxmət at!..“ tip rəxmət əjtməkse bula.

Attın arıqlanıp kyper, ađıq birep,
Ul hınnan hıv eserməkse bula.

BALALAR MENƏN KİTAP

Dyrt-biş bala jıjıqlandar ber ırınqa,
Nəq urtala berehe kitap totqan qulqa.
Bətəhe lə qolaqların torqodqandar,
Berehe uqıj, başqaları tınlaj şunda.

Ultralar kitap uqır, kynel asır,
Şatlıqların bergə-bergə urtaqlaşır.
Qaj vaqıtta tınlaj vılar tır-tın qına,
Qaj saqlında kələşlər sırqıldışır.

Qaj saqında əllə kemdə qıdqanalar,
Ufıldaşır, aqrın qına qudqalalar.
Ахыгыъь вѣл кѣтап вѣк кыnelleler,
Куд да алмај уқы унъ вѣл балалар.

QOŞTARQJA

Nik qasahyqıd, matur qoştar?
Ulaј heđ qasmaqıd.
Heđde veđ qurqıtmaıvıd hэм
Taş, aqas ta atmaıvıd.

Ujnaqıd şul vaqsalarıda,
Kis tə irtən hajraqıd.
Tik kenə tınlap tororıvıd,
Heđgə veđ hyđ qatmaıvıd.

Şul aqastardıy arahında
Osoqıd ыр да ыр,
Heđ osop jərəgən urındar
Bik kynelle bik matur.

Duđ bulır, heđden menən veđ,
Heđde veđ qurqıtmaıvıd.
Ujnaqıd da, hajraqıd da
Bında veđden qurqımaıvıd!

QOŞ MENƏN BALALAR

- Balalar: Eläktenme, matur qoş!
Бсқьналмаһһын инде,
Беддән менән бергә тор,
Јаратавьд беҗ һине!
- Q o ş: Ах, балалар, мин һедгә
Nigә кәрәк?! Totmaqьд!
Almaqьд һеҗ иреkte,
Јевәрегеҗ, јonsotmaqьд!
- Balalar: Јuq, јевәrmәвеҗ һине,
Беҗ totorвоҗ һине iplәp,
Sәј esererвеҗ yҗenә
Ballap, majlap, konfetlap.
- Q o ş: Belmәjhegeҗ, balalar,
Qьrда rәxәt jәşәve,
Orloq syplәv irkenlәp...
Konfetlap sәј esmәjem.
- Balalar: Qьrда јөрөp tunьrһын
Unda јөрәмә, intekmә!
Bьnda һине јavarвьд
Matur altьn sitlekkә.
- Q o ş: Qurqmaqьд һеҗ, qьş bulha,
Kitәм min jьль jaqqa,
Hajrajьm unda varьp,
Qunьp jәşel votaqqa.
- Balalar: Әј matur qoş, sizәr qoş!
Һине веҗ bik ньq һөјөрвеҗ,
Tөрlө һyҗдәр һөјlәрвеҗ.
- Q o ş: Бсанамән мин һедгә

Bik matur heđ ydegeđ,
Ləkin janqan kynelemə
Fajda itməb hydegeđ.
B a l a l a r: Dəreḅ hyđen, matur qoş!
Bar kit inde alajha,
Qyrdarda hajrap ulty,
Şatlanyp voronqosa.

QYRDA

Bəgən min qyrqa syqym:
Nindəj dır, nindəj matur qyr ull.
lgendər nurqa mansylojan
Matur taḅma kevek jul-jul.

Holo, arpa jəşel təḅtə,
Qara vojdaḅ nisek appaq!
Jəşel, aq, kyk, qara qusqyl
Bətə qyr nəq matur şaqmaq.

Tanavḅardḅ jarḅrlyq təmle xuş,
Bal jeḅtəre anqyḅ,
Arḅştar yḅkən unda nəq
Harḅ taḅma kevek vuj-vuj.

Əle unda, əle vḅnda
Havan turqajḅarḅ hajraj,
bḅandarda matur kep-keskəj
Kyvələk səskələr hajlaj.

BOLON

Jəşel xətfə kevek matur bolon
Nurḅar səsep jata donjaqa,
Hyḅylyp yḅkən talḅar arahḅnan
Kəməş taḅma kevek hḅv aqa.
Ləp-ləp itep osa kyvələktər,
Sutḅldatyp hajraj qoştarḅ,
Al, qyḅyl, aq, harḅ səskə menən
Biḅəkləngən ylən baştarḅ.

Хафь 1 һит

М. ГАФУРИ

БАСНИ И СТИХИ

На башкирском языке